

Vergaderjaar 2008–2009

31 924 XIII

Jaarverslag en slotwet Ministerie van Economische Zaken 2008

Nr. 4

MEMORIE VAN TOELICHTING

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVOORSTEL

Wetsartikelen 1 en 2 (uitgaven/verplichtingen en ontvangsten)

De begrotingsstaten die onderdeel uitmaken van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 1, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2008 wijzigingen aan te brengen in:

- a. de departementale begrotingsstaat van het Ministerie van Economische Zaken;
- b. de begrotingsstaat inzake de baten-lastendiensten van dit ministerie.

De in de begrotingsstaten opgenomen begrotingsartikelen worden in de onderdelen C en D van deze memorie van toelichting toegelicht.

De minister van Economische Zaken,
M. J. A. van der Hoeven

B. ALGEMENE TOELICHTING BIJ HET WETSVORSTEL

Inleiding

De belangrijkste wijzigingen op de oorspronkelijk geautoriseerde begroting 2008 zijn al bij de eerste en tweede suppletore begroting toegelicht. Na de tweede suppletore begroting blijkt het nodig bij diverse artikelen nadere aanpassingen aan te brengen. Als gevolg daarvan wordt het totaal van de EZ-uitgavenbegroting 2008 bij derde – en laatste – suppletore begroting met € 259,3 mln verlaagd. Ten aanzien van de ontvangstenbegroting 2008 vindt bij derde – en laatste – suppletore begroting een verhoging plaats ter grootte van € 734,8 mln.

Uitgaven

De verlaging van de uitgavenbegroting is als volgt samengesteld (bedragen x € 1 mln):

Ramingen in budgettaire nota's:

Stand Miljoenennota 2008	2 596,5	
Af: Voorjaarsnota 2008	- 93,8	
Af: Miljoenennota 2009 (Vermoed. uitk. 2008)	- 36,8	
Af: Najaarsnota 2008	- 65,4	
Af: Slotwet	- 259,3	
	<hr/>	
Totaal geraamd		2 141,2

Opgenomen in begrotingen:

Vastgestelde begroting 2008	2 596,5	
Af: eerste suppletore begroting 2008 (naar aanleiding van de Voorjaarsnota 2008)	- 93,8	
Af: tweede suppletore begroting 2008 (naar aanleiding van de Najaarsnota 2008)	- 102,2	
	<hr/>	
Opgenomen t/m tweede suppletore begroting 2008		2 400,5
		<hr/>
Slotwetmutatie (verlaging)		- 259,3
		<hr/>
Gerealiseerde uitgaven in 2008		2 141,2

Ontvangsten

De verlaging van de ontvangstenbegroting is als volgt samengesteld (bedragen x € 1 mln):

Ramingen in budgettaire nota's:

Stand Miljoenennota 2008	7 690,3	
Af: Voorjaarsnota 2008	- 525,3	
Bij: Miljoenennota 2009 (Vermoed. uitk. 2008)	492,0	
Bij: Najaarsnota 2008	224,2	
Bij: Slotwet	734,8	
	<hr/>	
Totaal geraamd		8 616,0

Opgenomen in begrotingen:

Vastgestelde begroting 2008	7 690,3	
Af: eerste suppletore begroting 2008 (naar aanleiding van de Voorjaarsnota 2008)	- 525,3	
Bij: tweede suppletore begroting 2008 (naar aanleiding van de Najaarsnota 2008)	716,2	
Opgenomen t/m tweede suppletore begroting 2008		7 881,2
		<hr/>
Slotwetmutatie (verhoging)		734,8
		<hr/>
Gerealiseerde ontvangsten in 2008		8 616,0

C. BEGROTINGSTOELICHTING

Toelichting bij de begrotingsartikelen

Beleidsartikelen

1 GOED FUNCTIONERENDE ECONOMIE EN MARKTEN IN NEDERLAND EN EUROPA

Opbouw verplichtingen-, uitgaven- en ontvangstenramingen vanaf de stand vastgestelde begroting (in € 1000)

	Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten
Stand vastgestelde begroting 2008	82 525	79 558	56 504
Mutatie 1e suppl. begroting 2008	1 050	1 011	17 400
Mutatie 2e suppl. begroting 2008	2 298	537	- 22 100
Mutatie slotwet 2008	- 10 994	- 3 842	- 18 178
<i>Specificatie mutatie slotwet:</i>			
<i>Markt en Overheid</i>	- 5 100	- 40	
<i>High Trust</i>			- 17 400
<i>overig</i>	- 5 894	- 3 802	- 778
Stand slotwet 2008 (= realisatie 2008)	74 879	77 264	33 626

Markt en overheid

In het in februari 2008 bij de Tweede Kamer ingediende wetsvoorstel tot aanpassing van de Mededingingswet zijn de uitvoeringskosten voor overheden die economische activiteiten verrichten tot een verwaarloosbaar minimum teruggebracht. Daardoor is de financiële compensatie voor gemeenten en provincies, die was voorzien in het wetsvoorstel dat in 2007 aan de Raad van State is voorgelegd, niet meer nodig en valt het hiervoor gereserveerde bedrag (€ 5,1 mln) vrij.

High Trust

Bij het toekennen van de high trustraming van € 17,4 mln is besloten om in 2008 over te gaan naar een systematiek van ramen van verwachte, in plaats van in het verleden reeds opgelegde boetes (wat tot dan toe gebruikelijk was). Omdat de raming van verwachte boetes wel aan de EZ-begroting is toegevoegd, maar de reeks van opgelegde boetes niet is verlaagd, is een dubbeltelling in de ontvangstenbegroting ontstaan.

2 EEN STERK INNOVATIEVERMOGEN

Opbouw verplichtingen-, uitgaven- en ontvangstenramingen vanaf de stand vastgestelde begroting (in € 1000)

	Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten
Stand vastgestelde begroting 2008	517 545	690 239	235 987
Mutatie 1e suppl. begroting 2008	100 998	- 1 214	- 14 403
Mutatie 2e suppl. begroting 2008	- 50 065	- 113 356	- 36 144
Mutatie slotwet 2008	12 241	- 23 643	- 13 289
<i>Specificatie mutatie slotwet:</i>			
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>	4 382	- 3 582	
<i>Beleidsexperimenten</i>	- 6	- 3 466	
<i>Innovatievouchers/IPC's</i>	5 393	793	- 8 852
<i>TechnoPartner (Seed)</i>	- 6 900	- 1 906	
<i>TechnoPartner (SKE-regeling)</i>	- 8 827	- 930	
<i>Bijdrage STW</i>		- 5 644	
<i>Besluit Subsidies Investerings Kennis- infrastructuur (BSIK)</i>		- 9 004	- 9 004
<i>Bijdrage NIVR</i>	- 111	- 2 429	
<i>Holst Centre</i>		8 125	8 000
<i>Point One</i>	- 310	4 299	
<i>Ruimtevaart</i>	18 589	- 6 217	
<i>Luchtvaartkredietfaciliteit</i>		- 11 200	
<i>Smart Mix</i>		- 3 311	- 3 872
<i>Innovatiesubsidie Samenwerkingsprojecten</i>	435	6 946	
<i>Ontvangsten Rijksoctrooiwet</i>			5 641
<i>Ontvangsten TOP</i>			- 3 862
<i>Ontvangsten uit FES</i>			- 3 382
<i>overig</i>	- 404	3 883	2 042
Stand slotwet 2008 (= realisatie 2008)	580 719	552 026	172 151

Bijdrage aan agentschappen

Door de overgang in 2008 van de Technisch Wetenschappelijk Attachees naar de EVD zijn extra verplichtingen aangegaan op het artikelonderdeel «bijdrage aan agentschappen». Door de overgang is een verandering ontstaan in de opdrachtverstrekking. Tot en met 2008 werd de opdracht in hetzelfde begrotingsjaar verstrekt als waar het betrekking op had. Nu wordt aangesloten bij de reguliere opdrachtverstrekking aan agentschappen, die voorafgaand aan het begrotingsjaar worden verstrekt. Hierdoor ontstaat een eenmalige dubbel telling in de realisatie van het verplichtingenbudget.

Beleidsexperimenten

De betalingen op enkele projecten verlopen minder snel dan aanvankelijk geraamd.

Innovatievouchers/IPC's

In verband met het grote beroep op de IPC-regeling bleek het geraamde verplichtingenbudget op het artikelonderdeel «Innovatievouchers/IPC's» niet voldoende. De overschrijding wordt gecompenseerd door lagere verplichtingenrealisatie op de SKE en de Seed-regeling. De uitputting van het kasbudget blijft echter nog achter bij de verwachting, omdat de declaraties van de kennisinstellingen minder snel worden ingediend dan verwacht. Vanuit het Fes-fonds zijn in het verleden middelen aan de raming van het kasbudget toegevoegd, het in 2008 niet volledig opvragen van deze middelen heeft een ontvangstmutatie tot gevolg. De in 2008 niet benutte Fes-middelen blijven beschikbaar voor latere jaren.

TechnoPartner (Seed en SKE)

De onderuitputting bij de Seed-regeling is het gevolg van de hoge kwaliteitseisen die gesteld worden aan de projectvoorstellen. Er is voldoende vraag naar het instrument, maar de ingediende voorstellen voldoen niet aan de minimale eisen en worden derhalve afgewezen of teruggestuurd. Niet alle projecten voor de SKE voor creatieve industrie waren in 2008 rijp voor committing.

Bijdrage STW

De voor STW gereserveerde middelen zijn in 2008 niet volledig tot uitbetaling gekomen doordat de beschikbaarheid van deze middelen op de EZ-begroting nog niet volledig aansluit bij het ritme waarin Technologiestichting STW de middelen nodig heeft. Bij eerste suppletore begroting 2009 zal dit worden aangepast.

Besluit Subsidies Investing Kennisinfrastructuur

De betalingen op de BSIK-projecten verlopen minder snel dan aanvankelijk geraamd. EZ is voor de betalingen op deze in het verleden aangegane verplichtingen afhankelijk van de declaraties van derden. Dit artikelonderdeel wordt volledig vanuit het Fes gefinancierd en daarmee blijven de niet opgevraagde middelen beschikbaar voor latere jaren.

Bijdrage NIVR

Het NIVR heeft de door EZ ter beschikking gestelde middelen niet volledig opgevraagd in 2008.

Holst Centre

De liquiditeitsbehoefte van het Holst Centre was in het vierde kwartaal van 2008 groter dan geraamd. De opvraag van de betreffende Fes-middelen is evenredig verhoogd.

Point One

De uitbetaling op de projecten van het innovatieprogramma Point One verlopen sneller dan aanvankelijk werd geraamd.

Ruimtevaart

In 2008 is een correctie aangebracht op het vastleggen van de verplichtingen aan ESA voor gestegen prijsniveaus op diverse projecten. Hierdoor is zo'n € 18,5 mln meer verplicht dan was voorzien. Daarnaast is op dit onderdeel ruim € 6 mln minder betaald dan was geraamd. Dit komt doordat de opvraag van deze middelen door ESA te laat was ontvangen om nog in 2008 te kunnen worden verwerkt.

Luchtvaartkredietfaciliteit

Er is vertraging opgetreden in het Airbus 350 project. Daardoor is het beroep van Nederlandse vliegtuigbouwindustrie op deze faciliteit lager dan verwacht.

Smart Mix

Op de Smart Mix-projecten zijn minder voorschotten opgevraagd dan waarmee aanvankelijk rekening is gehouden. Het betreft betalingen op in het verleden aangegane verplichtingen waarvan een aanzienlijk gedeelte vanuit het Fes wordt gefinancierd. Het niet opvragen van een gedeelte van deze Fes-middelen heeft een ontvangstmutatatie tot gevolg. Deze Fes-middelen blijven beschikbaar voor latere jaren.

Innovatiesubsidie Samenwerkingsprojecten

De projecten voor Innovatiesamenwerkingsprojecten hebben meer voorschotten opgevraagd dan waarmee rekening was gehouden in de begroting.

Ontvangsten Rijsoctrooiwet

De taksenopbrengsten zijn dit jaar hoger uitgevallen dan geraamd door de effecten van in werking treden van de aangepaste ROW. Ook is er een lichte toename van aantal aangevraagde Europese octrooien.

Ontvangsten TOP

De hoogte van de ontvangsten is afhankelijk van het commerciële succes van de projecten en daarmee moeilijk te voorspellen. In 2008 is uiteindelijk € 3,8 mln minder ontvangen dan geraamd.

Ontvangsten uit Fes

Naast de hierboven genoemde wijzigingen in de Fes-ontvangsten, is uit het Fes circa € 3,4 mln minder benodigd dan oorspronkelijk geraamd. Dit betreft onder andere de projecten CTMM, BMM en TTI Water. De middelen blijven via het Fes beschikbaar voor deze programma's in latere jaren.

3 EEN CONCURREREND ONDERNEMINGSKLIMAAT

Opbouw verplichtingen-, uitgaven- en ontvangstenramingen vanaf de stand vastgestelde begroting (in € 1000)

	Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten
Stand vastgestelde begroting 2008	2 196 157	354 434	66 824
Mutatie 1e suppl. begroting 2008	72 364	- 8 553	28 331
Mutatie 2e suppl. begroting 2008	- 813 139	501	- 9 000
Mutatie slotwet 2008	- 311 386	- 26 643	- 45 940
<i>Specificatie mutatie slotwet:</i>			
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>	2 632	- 1 990	
<i>Bedrijventerreinen</i>	- 737	- 5 976	
<i>BSRI</i>	- 2 766	556	
<i>Pieken in Delta</i>	- 40 864	- 2 839	
<i>Stadseconomie</i>	- 4 754	- 1 867	
<i>BBMKB</i>	- 128 745	5 652	1 868
<i>Groefinancieringsfaciliteit</i>	- 129 767	- 6 000	- 9 444
<i>Bijdragen aan instituten</i>	713	2 480	
<i>Beroepsonderwijs in bedrijf</i>	- 1 612	- 7 347	- 7 347
<i>Onderwijs & Ondernemerschap</i>	- 3 941	- 9 652	- 8 589
<i>Ontvangsten ruimtelijk economisch beleid</i>			- 18 718
<i>Ontvangsten JSF</i>			- 4 200
<i>overig</i>	- 1 545	340	490
Stand slotwet 2008 (= realisatie 2008)	1 143 996	319 739	40 215

Bijdrage aan agentschappen

De overschrijding van de beschikbare verplichtingenruimte wordt veroorzaakt doordat de middelen voor de opdrachtverlening voor Pieken in de Delta uit dit artikelonderdeel zijn verplicht.

Bedrijventerreinen

De uitbetaling van de voorschotten voor herstructurering verloopt minder snel dan geraamd.

BSRI

De lagere realisatie wordt veroorzaakt doordat enkele subsidieaanvragen die eind 2008 zijn ingediend nog niet rijp waren voor toekenning. Deze aanvragen zullen in 2009 worden afgerond.

Pieken in Delta

De lagere verplichtingenrealisatie wordt met name veroorzaakt door programma Noord-Nederland. In de oorspronkelijke raming is ervan uitgegaan dat jaarlijks een van te voren vastgesteld bedrag gecommiteerd zou worden aan het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (de uitvoerder van het programma). Er is echter in 2008 besloten om de committering te koppelen aan de daadwerkelijk verstrekte subsidies door het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN). De lagere verplichtingenrealisatie wordt veroorzaakt doordat SNN minder subsidies heeft verstrekt dan aanvankelijk geraamd.

Stadseconomie

De in het kader van het Grote Stedenbeleid (GSB III) gereserveerde middelen voor bijzondere kansen en knelpunten zijn in 2008 niet tot besteding gekomen.

BBMKB

Er zijn minder garanties afgegeven dan aanvankelijk geraamd. Een groter aandeel van de afgegeven borgstellingen heeft echter tot schade geleid, waardoor de kasuitgaven hoger zijn dan geraamd.

Groefinancieringsfaciliteit

De benutting van de groeifaciliteit ligt nog ruim onder de ambitie van 80% van het beschikbare budget. Het beroep op de garantieregeling groeifaciliteit liep achter bij de verwachtingen omdat de banken hun systemen nog moesten aanpassen op de modaliteiten van deze faciliteit.

Bijdragen aan instituten

De geraamde liquiditeitsbehoefte van de instituten bleek hoger dan initieel ingeschat.

Beroepsonderwijs in bedrijf

De uitbetaling van de projecten in het kader van Beroepsonderwijs in Bedrijf verloopt minder snel dan geraamd. Omdat dit programma met Fes-middelen wordt gefinancierd, blijven de niet opgevraagde middelen beschikbaar voor latere jaren. Het niet opvragen van deze middelen heeft ook een ontvangstmutatatie tot gevolg.

Onderwijs & Ondernemerschap

De inschatting van de financieringsbehoefte in het kader van Onderwijs en Ondernemerschap bleek te hoog ingeschat. Er zijn daardoor eveneens minder Fes-middelen benodigd dan geraamd, wat ook een ontvangstmutatatie tot gevolg heeft. Deze middelen blijven binnen het Fes beschikbaar voor latere jaren.

Ontvangsten ruimtelijk economisch beleid

De lager dan geraamde ontvangst wordt met name veroorzaakt doordat EZ met het Noorden nog geen overeenstemming heeft kunnen bereiken over de eindafrekening van een afgerond regionaal programma.

Ontvangsten JSF

Er zijn geen ontvangsten JSF binnen gekomen in 2008, omdat er over het jaar 2007 nog geen omzet is gedraaid door het deelnemende bedrijfsleven.

4 DOELMATIGE EN DUURZAME ENERGIEHUISHOUDING

Opbouw verplichtingen-, uitgaven- en ontvangstenramingen vanaf de stand vastgestelde begroting (in € 1000)

	Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten
Stand vastgestelde begroting 2008	887 910	983 705	7 295 090
Mutatie 1e suppl. begroting 2008	- 56 585	- 136 457	- 542 703
Mutatie 2e suppl. begroting 2008	891 372	- 10 437	775 554
Mutatie slotwet 2008	- 509 181	- 150 584	810 465
<i>Specificatie mutatie slotwet:</i>			
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>	6 211	- 2 045	
<i>Besluit Subsidies Investerings Kennisinfrastructuur (BSIK)</i>		- 8 057	- 8 057
<i>Compensatie Demkolec/stadsverwarming</i>	- 13 555	- 13 555	
<i>Duurzame warmte</i>	- 3 696		
<i>CO₂-reductieplan</i>	247	2 358	
<i>Joint Implementation</i>	600	- 19 155	
<i>Energie-innovatie/Transitiemanagement</i>	3 539	- 14 692	- 32 664
<i>Bijdrage MEP</i>	- 85 732	- 103 449	
<i>Subsidieregeling Stimulering Duurzame Energie</i>	- 523 039	- 596	
<i>Doorsluit COVA-heffing</i>	9 675	9 675	9 675
<i>Leningen COVA</i>	93 440		
<i>Aardgasbaten</i>			219 653
<i>Bijdrage aan het Fes</i>			642 053
<i>Diverse ontvangsten</i>			- 21 449
<i>overig</i>	3 129	- 1 068	1 254
Stand slotwet 2008 (= realisatie 2008)	1 213 516	686 227	8 338 406

Bijdrage aan agentschappen

De geraamde middelen op het artikelonderdeel «Bijdrage aan agentschappen» bleken niet voldoende om de kosten van alle aan SenterNovem in uitvoering gegeven programma's te dekken. De overschrijding is gecompenseerd door lagere uitgaven op programma-budgetten.

Besluit Subsidies Investerings Kennisinfrastructuur (BSIK)

BSIK-projecten zijn grote eenmalige projecten waarvan de verplichtingen in het verleden zijn aangegaan. Dat maakt dat de voortgang lastig is in te schatten en dat bij vertragingen aanzienlijke afwijkingen van de ramingen kunnen optreden. Omdat BSIK met Fes-middelen wordt gefinancierd blijven de niet opgevraagde middelen beschikbaar voor latere jaren. Het niet opvragen van Fes-middelen heeft een ontvangstmutatie tot gevolg.

Compensatie Demkolec / stadsverwarmingsprojecten

Jaarlijks wordt een tegemoetkoming verstrekt aan elektriciteitsbedrijven in verband met stadsverwarmingprojecten. Deze tegemoetkoming voorziet in kosten die de bedrijven na de liberalisatie van de elektriciteitsmarkt niet meer via de markt kunnen dekken. De hoogte van de tegemoetkoming is afhankelijk van een aantal externe factoren, waaronder de ontwikkeling van de olieprijs. Jaarlijks wordt een bedrag van € 19,5 mln geraamd. Voor de afrekeningen die in 2008 zijn gedaan was echter maar zo'n € 6 mln nodig.

Duurzame warmte

Voor de subsidieregeling voor HRe-ketels, zonneboilers en warmtepompen werd een bedrag van € 4,1 mln aan verplichtingen geraamd. Omdat de regeling in september 2008 van start is gegaan, is in 2008 nog maar zo'n € 0,5 mln verplicht.

CO₂-reductieplan

De uitbetaling op projecten in het kader van CO₂-reductie is in 2008 sneller verlopen dan eerder geraamd. Dit betreft uitsluitend uitbetalingen op declaraties door derden op in de jaren vóór 2008 aangegane verplichtingen.

Joint Implementation

Bij de planning van de middelen voor Joint Implementation (J.I.) was reeds rekening gehouden met het feit dat deze middelen vooral aan het einde van de planperiode (1999 t/m 2013) zullen worden uitbetaald, op het moment dat de bij de projecten behorende credits daadwerkelijk zullen worden geleverd. In de praktijk blijkt de realisatie van de projecten trager te verlopen dan eerder geraamd, waardoor ook de uitbetaling trager verloopt. Voor een deel vallen ook projecten uit, waardoor vervangende projecten moeten worden gezocht om het bereiken van de volgens de doelstelling te reduceren hoeveelheid emissie van broeikasgassen niet in gevaar te brengen. Naar de huidige inzichten zal het totaal van de voor de planperiode beschikbare middelen nodig blijven om de doelstelling te halen.

Energie-innovatie / Transitie management

De realisatie van eerder aangegane projecten verloopt trager dan eerder verwacht. De financiering van deze projecten loopt in belangrijke mate via het Fes-fonds. De in 2008 niet opgevraagde middelen uit het Fes blijven beschikbaar voor latere jaren. Het niet opvragen van deze middelen heeft ook een ontvangstmutatatie tot gevolg.

Bijdrage MEP

Er is in 2008 een lager bedrag aan voorschotten uitgekeerd aan uitvoerder EnerQ, daardoor was de Rijksbijdrage aan de Milieukwaliteit Elektriciteits Productie (MEP)-regeling lager dan geraamd. De middelen worden doorgeschoven naar 2009.

SDE

De middelen voor de SDE zijn bij de tweede suppletore begroting beschikbaar gemaakt op basis van de publicatie van de budgetten in de «regeling aanwijzing categorieën duurzame energieproductie 2008» (Staatscourant 2008, nummers 44 en 138). De lagere realisatie in 2008 is met name het gevolg van het achterblijven van de aanvragen bij de verwachtingen (zie ook Kamerstuk 31 239, nr. 42) en voor een klein deel het gevolg van het gegeven dat de uitvoerder niet in staat is gebleken om alle af te geven beschikkingen in 2008 ook daadwerkelijk af te geven. Het restant van de beschikkingen zal in 2009 alsnog worden afgedaan.

Doorsluis COVA-heffing

De COVA-heffing dient ter financiering van de kosten voor het aanhouden van noodvoorraden aardolie door de Stichting Centraal Orgaan Voorraadvorming (COVA). De ontvangst is het product van het heffingsplichtige volume en een tarief per eenheid. Door een hogere invoer van aardolie is het volume waarover de heffing wordt geheven hoger dan geraamd. Via de uitgavenkant van de EZ-begroting zijn de ontvangen heffingen doorgesluisd naar de stichting.

Leningen COVA

De stichting COVA houdt in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken de nationale noodvoorraden olie aan. Die moeten gefinancierd worden door middel van leningen. Voor deze leningen staat EZ garant. In 2008 is besloten om het garantiplafond met € 93,4 mln te verhogen (Kamerstukken 2008–2009, 31 700 XIII nr. 54). De aanleiding hiervoor was onder meer de olieprijs die in de loop van de jaren gestegen is en de toename van de voorraadverplichting.

Aardgasbaten

Het verschil tussen de geraamde en gerealiseerde aardgasbaten is te danken aan een hoger productievolume dan ten tijde van de Najaarsnota 2008 werd ingeschat.

Bijdrage aan het Fes

Voor het jaar 2008 en later is sprake van een vaste Fes-voeding uit gasbaten. De mutatie betreft de aanpassing van de raming afdracht Fes zodat de in 2008 gerealiseerde Fes-uitgaven gedekt kunnen worden. Door de verschillende departementen is uiteindelijk € 642 mln minder opgevraagd dan bij tweede suppletore begroting 2008 was voorzien.

Diverse ontvangsten DGET

De ontvangsten in verband met de in het verleden door Novem BV verstrekte bedragen ten behoeve van energiebesparingsprojecten zijn in 2008 niet gerealiseerd. Deze ontvangsten zullen in 2009 worden gerealiseerd.

5 INTERNATIONALE ECONOMISCHE BETREKKINGEN

Opbouw verplichtingen-, uitgaven- en ontvangstenramingen vanaf de stand vastgestelde begroting (in € 1000)

	Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten
Stand vastgestelde begroting 2008	137 389	129 599	1 815
Mutatie 1e suppl. begroting 2008	13 340	10 099	2 810
Mutatie 2e suppl. begroting 2008	17 201	7 261	7 490
Mutatie slotwet 2008	- 38 285	- 18 894	5 086
<i>Specificatie mutatie slotwet:</i>			
<i>Beleidsondersteuning</i>	- 913	- 2 110	
<i>Herverzekering SENO/GOM</i>	2 590	2 590	2 858
<i>PESP</i>	- 1 781	- 4 623	
<i>Instrumentele uitgaven EVD</i>	- 64	- 2 332	
<i>Wereldexpo 2010</i>	- 4 123	- 4 217	
<i>Acquisitie van buitenlandse bedrijven</i>	- 5 170	- 2 715	
<i>PSOM</i>	- 11 287	845	
<i>Programmatisch Pakket</i>	- 16 164	- 2 826	
<i>overig</i>	- 1 373	- 3 506	2 228
Stand slotwet 2008 (= realisatie 2008)	129 645	128 065	17 201

Beleidsondersteuning

De lagere realisatie wordt met name verklaard doordat een aantal voor 2008 geprognosticeerde onderzoeken zijn doorgeschoven naar 2009. Daarnaast is de verplichting voor de Holland Gateway pas eind 2008 aangegaan, waardoor de bevoorschotting niet meer in 2008 kon plaats vinden.

Herverzekering SENO/GOM

Er is voor € 2,8 mln meer aan premies ontvangen dan bij tweede suppletore begroting 2008 werd geraamd. De ontvangen premies zijn afgestort in de interne begrotingsreserve.

PESP

Een juridische analyse van PESP (Programma Economische Samenwerking Projecten) heeft uitgewezen dat door de uitspraak van het CBb (Het College voor Beroep van het bedrijfsleven) het PESP niet langer als opdrachtenprogramma voor haalbaarheids- en investeringssubsidies te handhaven is. Daarom is het PESP programma vroegtijdig beëindigd, met een lagere realisatie als gevolg.

Instrumentele uitgaven EVD

De uitbetaling op eerder aangegane verplichtingen verloopt trager dan aanvankelijk geraamd.

Wereldexpo 2010

Op deze post staat het EZ-aandeel voor de deelname aan de Wereldtentoonstelling Shanghai en Zaragoza. Met name de vertraging die is opgelopen bij het afsluiten van het contract voor de bouw van het paviljoen (wereldtentoonstelling Shanghai) is de oorzaak van een lagere realisatie van de verplichtingen en uitgaven.

Acquisitie van Buitenlandse bedrijven

Op dit onderdeel worden naast bijdragen aan een aantal instellingen (NDL, ROM's), projecten verantwoord die een bijdrage leveren aan specifieke BSRI-projecten. In 2008 hebben die specifieke projecten zich niet voorgedaan. Vertraagde betalingen op in het verleden aangegane verplichtingen is de oorzaak van de lagere kasrealisatie.

PSOM

Vanwege een juridische uitspraak van het CBb (Het College voor Beroep van het Bedrijfsleven) is de PSOM in 2008 stopgezet. Het grootste deel van het verplichtingenbudget kon daardoor niet worden besteed.

Programmatisch Pakket

Deze mutatie is grotendeels te herleiden tot het programmatisch werken in 2gthere. Deze werkwijze bevindt zich nog in de opstartfase, waardoor het bedrag aan aangegane verplichtingen nog achterblijft bij de ramingen.

8 ECONOMISCHE ANALYSES EN PROGNOSES

Opbouw verplichtingen-, uitgaven- en ontvangstenramingen vanaf de stand vastgestelde begroting (in € 1000)

	Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten
Stand vastgestelde begroting 2008	11 530	11 530	43
Mutatie 1e suppl. begroting 2008	1 561	1 561	1 600
Mutatie 2e suppl. begroting 2008	609	609	281
Mutatie slotwet 2008	- 120	- 120	141
Stand slotwet 2008 (= realisatie 2008)	13 580	13 580	2 065

9 VOORZIEN IN MAATSCHAPPELIJKE BEHOEFTE AAN STATISTIEKEN

Opbouw verplichtingen-, uitgaven- en ontvangstenramingen vanaf de stand vastgestelde begroting (in € 1000)

	Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten
Stand vastgestelde begroting 2008	174 544	174 544	
Mutatie 1e suppl. begroting 2008	766	766	
Mutatie 2e suppl. begroting 2008	7 307	7 307	
Mutatie slotwet 2008	- 150	- 150	
Stand slotwet 2008 (= realisatie 2008)	182 467	182 467	

10 ELEKTRONISCHE COMMUNICATIE EN POST

Opbouw verplichtingen-, uitgaven- en ontvangstenramingen vanaf de stand vastgestelde begroting (in € 1000)

	Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten
Stand vastgestelde begroting 2008	60 633	70 753	4 363
Mutatie 1e suppl. begroting 2008	13 324	12 266	1 397
Mutatie 2e suppl. begroting 2008	1 716	7 157	
Mutatie slotwet 2008	- 1 318	- 23 549	- 3 047
<i>Specificatie mutatie slotwet:</i>			
<i>Personeel Telecom</i>	- 2 302	- 2 320	
<i>Bijdrage aan OPTA</i>	- 1 522	- 2 699	434
<i>Bijdrage aan internationale organisaties</i>	- 593	- 3 037	
<i>Demonstraties/pilot (Kenniswijk)</i>		- 3 804	- 3 804
<i>PRIMA</i>	- 144	- 12 507	
<i>ICT-flankerend beleid en administratieve lasten</i>	3 007	2 224	
<i>Beleidsvoorbereiding en evaluaties overig</i>	2 024	3 495	
	- 1 788	- 4 901	323
Stand slotwet 2008 (= realisatie 2008)	74 355	66 627	2 713

Personeel Telecom

Het onderdeel «Personeel Telecom» betreft een gedeelte van het personeel van het Directoraat-Generaal voor Energie en Telecom (DG ET). Het andere deel van het personeel van DGET wordt verantwoord op het onderdeel «Personeel Energie» op artikel 4. Het personeel van DGET wordt als één geheel beschouwd en aangestuurd, ondanks het feit dat de verantwoording van de kosten over twee artikelen is verdeeld. Op de post Personeel Energie is een overschrijding gerealiseerd van € 1,3 mln; op Personeel Telecom.- en Postmarkt daarentegen is de realisatie € 2,3 mln lager dan geraamd. Voor DGET als geheel is derhalve per saldo een overschot van € 1 mln gerealiseerd. Dit is vooral het gevolg van vacatures, die bijvoorbeeld als gevolg van de efficiencytaakstelling niet zijn vervuld.

Bijdrage aan OPTA

Jaarlijks wordt een bedrag gereserveerd waarmee OPTA uitvoerings-toetsen en bezwaar- en beroepzaken betaald. De afrekening vindt plaats op basis van nacalculatie. Voor 2008 waren voor de taken van de OPTA minder middelen benodigd dan geraamd.

Bijdrage aan internationale organisaties

De bijdrage aan International Telecom Union (ITU) is in 2008 niet volledig tot uitbetaling gekomen doordat ITU minder middelen heeft opgevraagd dan in de EZ-begroting beschikbaar waren.

Demonstraties/pilot Kenniswijk

Dit project is beëindigd, de laatste regeling is eind 2008 gestopt. Uiteindelijk is er minder gebruik gemaakt van de middelen die vanuit het Fes beschikbaar waren gesteld.

PRIMA

Deze mutatie is ontstaan doordat de daadwerkelijke betalingen op PRIMA lager zijn dan was geraamd. Het ramen van de betalingen wordt bemoeilijkt doordat EZ afhankelijk is van een aantal andere departementen die

eveneens betalingen uit hoofde van PRIMA betalingen verrichten, waarvoor via de EZ-begroting de middelen worden verstrekt.

Beleidsvoorbereiding en evaluaties/ICT-beleid

Binnen deze programma's is ervoor gekozen om enkele projecten (o.a. Nederland Digitaal in Verbinding (NDIV), Authenticatie (eHerkenning)) te versnellen, met behulp van middelen die binnen andere programma's (lagere bijdrage OPTA en AT en vertraging programma Nederland Open in Verbinding (NOIV)) beschikbaar kwamen.

21 ALGEMEEN

Opbouw verplichtingen-, uitgaven- en ontvangstenramingen vanaf de stand vastgestelde begroting (in € 1000)

	Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten
Stand vastgestelde begroting 2008	122 367	124 427	3 512
Mutatie 1e suppl. begroting 2008	627	- 273	5 242
Mutatie 2e suppl. begroting 2008	- 776	882	128
Mutatie slotwet 2008	- 10 137	- 11 352	- 1 879
<i>Specificatie mutatie slotwet:</i>			
<i>Centraal personeel EZ</i>	- 2 432	- 2 297	
<i>ICT</i>	- 2 675	- 2 116	
<i>PIANNOo Programma</i>	- 2 922	- 3 167	
<i>Ontvangsten (buiten) diensten</i>			- 2 920
<i>overig</i>	- 2 108	- 3 772	1 041
Stand slotwet 2008 (= realisatie 2008)	112 081	113 684	7 003

Centraal Personeel EZ

In 2008 is een groter gedeelte van de centrale loonkosten doorbelast aan decentrale dienstonderdelen van EZ en andere departementen dan begroot. Het betreft onder andere medewerkers die gedetacheerd zijn. Tevens is het aantal medewerkers dat beroep doet op wachtgeld lager uitpakend dan begroot (€ 1 mln). Daarnaast heeft Buitenlandse Zaken een deel van de door EZ betaalde buitenlandvergoedingen terugbetaald (vanwege de regeling die EZ met BuZa heeft voor het over en weer uitwisselen en detacheren van personeel) en zijn relatief meer ambtenaren dan verwacht in Brussel gestationeerd in plaats van op duurdere locaties (€ 1 mln).

ICT-budget

De lagere realisatie in 2008 wordt voornamelijk veroorzaakt door enkele ICT-investeringsprojecten die later zijn gestart dan aanvankelijk beoogd.

PIANNOo-programma

Het elektronische aanbestedingssysteem Tendered wordt onder de verantwoordelijkheid van PIANNOo ontwikkeld. Omdat de doorontwikkeling van het prototype van ProRail niet tot een voldoende robuust systeem zou leiden, is in 2008 besloten tot nieuwbouw van het systeem. De oplevering van de eerste fase is in 2008 is vertraagd door leveranciersproblemen. Het besluit tot nieuwbouw en de vertraagde oplevering heeft geleid tot lagere realisatie (€ 2,6 mln). Daarnaast is er sprake van een lagere realisatie op de reguliere programmamiddelen van PIANNOo, omdat enkele projecten niet zijn doorgedaan (€ 0,3 mln).

Ontvangsten (buiten) diensten

De lagere realisatie wordt veroorzaakt door het feit dat de afdracht van het bedrijfsresultaat van € 2,9 mln van SenterNovem aan het kernministerie, nog niet heeft plaatsgevonden. De afdracht zal in 2009 alsnog gebeuren.

22 NOMINAAL EN ONVOORZIEN

Opbouw verplichtingen-, uitgaven- en ontvangstenramingen vanaf de stand vastgestelde begroting (in € 1000)

	Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten
Stand vastgestelde begroting 2008	- 9 595	- 25 822	25 000
Mutatie 1e suppl. begroting 2008	23 800	27 009	- 25 000
Mutatie 2e suppl. begroting 2008	- 14 205	- 1 187	
Mutatie slotwet 2008			
Stand slotwet 2008 (= realisatie 2008)			

23 AFWIKKELING OUDE VERPLICHTINGEN

Opbouw verplichtingen-, uitgaven- en ontvangstenramingen vanaf de stand vastgestelde begroting (in € 1000)

	Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten
Stand vastgestelde begroting 2008	3 485	3 510	1 190
Mutatie 1e suppl. begroting 2008		- 25	
Mutatie 2e suppl. begroting 2008	- 1 500	- 1 500	
Mutatie slotwet 2008	- 501	- 501	1 394
Stand slotwet 2008 (= realisatie 2008)	1 484	1 484	2 584